

0+

*"Доро пиалап улыт яндар шўман-влак:
цуло Юмым уажыт" (Мф. 5:8).*

ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК

2013 ий март
годсек лектеш.

МАРИЙ ПРАВΟΣЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 5-ЛЕ (49) №, 2017 ий май

Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший архиепископ Иоаннын благословитымыже почеш

ПЕШ СВЯТОЙ ТРОИЦЕ, МЕМНАМ СЕРЛАГЕ!

4 июньшто Руш Православный Черке христиан-влакын эн пагалыме латкок пайремже кокла гыч иктыжым, Святой Троице (Трочын) пайремым, пайремла. Тудым Кугече ден Христос Шочмо пайрем дене тӧр шындат. Христосын Ылыж Кынелмыж деч вара витле кече эртымеке палемдымылан кӧра Троицым вес семын Витлыгече маныт. Тиде кечын апостол-влак ўмбаке Святой Шўлыш волымым шарналтат.

Умбакыже - 2-шо лаштыкыште.

9 МАЙ – СЕНЫМАШ КЕЧЕ

9 майште черкылаште благодарственный молебен да панихиде лийыт. Вет 9 май – Кугу Отечественный сарыште колышо-влакым уштымо кече.

Евангелийыште возымо почеш, Иерусалимысе Сионский кумалме пöлемыштышт шинчыше апостол-влак үмбаке Святой Шүлыш волен. Кенеташте Пылпомыш гыч тўтан мардеж мўгырымö гай йўк шоктен, да тиде йўк уло пöлемым темен. Пöлемыште улшо-влак лойгалтше тулйылмылам ужыныт. Нуныжо кажне апостол үмбаке посна воленыт. Ик татыште чыланат Святой Шүлыш дене темыныт да түрлө-түрлө йот йылме дене мутланен мошташ тўналыныт.

Витлыгече – тиде Тўнямбал Святой соборный апостольский Черкын шочмо кечыже. Чекем палыдымылан көра тудым «тўнямбал» манын лўмденыт, сандене Евангелийыште туныктен ойлымаш тўнямбалсе кеч-могай национальностян енлан виктаралтын. Пылпомыш гыч волышо Святой Шүлыш апостол-влаклан мландымбалне Черкым ышташышт священствын порылыкшым, а тўня мучко Юмын мутшым шарашышт вийым да уш-акылым пуэн.

Йўла почеш тиде кечын парвославный храм-влакым да Юмылан ўшаныше-шамычын пörтыштым пушенге укш, шудо да пеледыш дене сöрастарат. Тиде чылажат Израиль калыкын Христос Шочмо марте Витлыгечым кузе палемдымыжым шарныкта. Тошто Витлыгече годым надырлан уржа-сорла тургымын икымше лектышыжым пуэн.

ТРОПАРЬ, ГЛАС 8
Мемнан Христос
Юмына, Тый моқтымо
улат, тунемшет-
шамычлан Святой
Шүлышым колтенат.
Нуным кугу уш-
акыланым ыштен, уло
тўням туныктенат.
Айдемым йöратыше
Юмо, тау Тыланет.

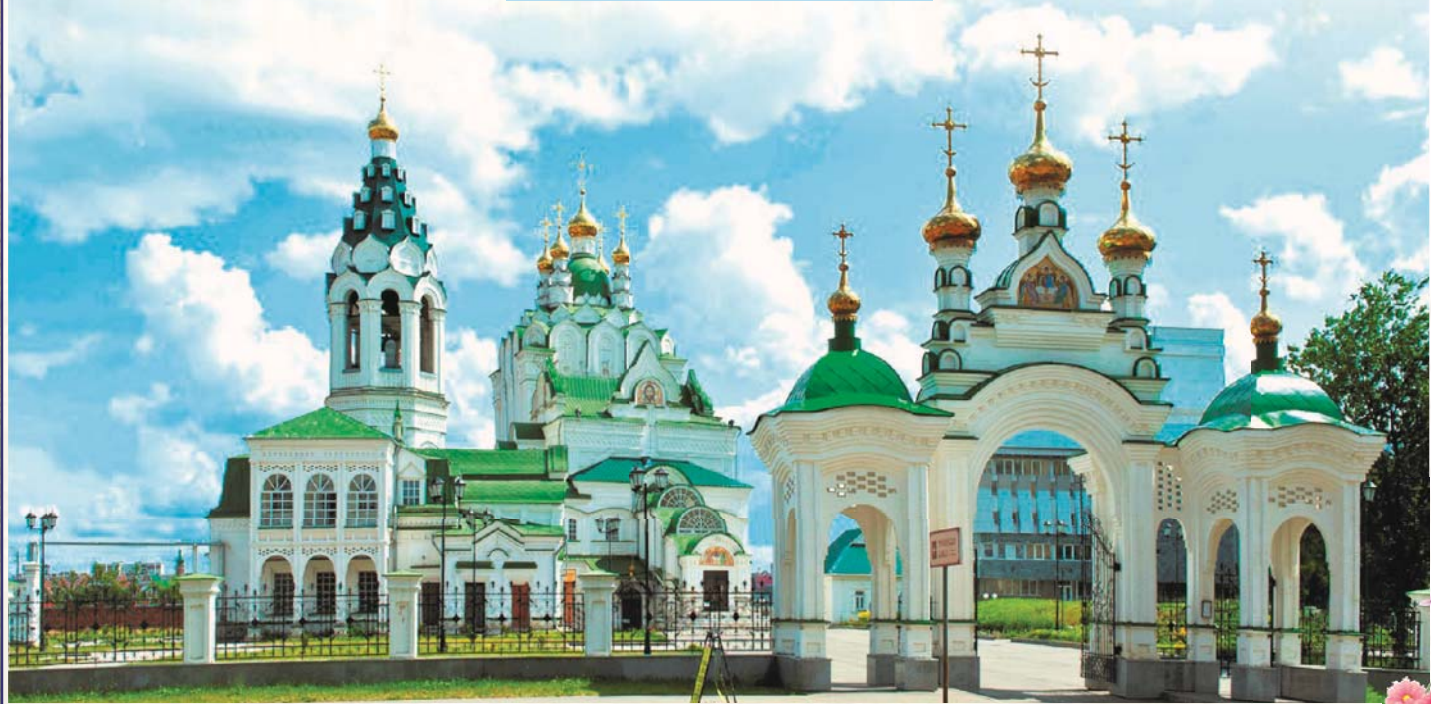
КОНДАК, ГЛАС 8
Кўшнö улшо Юмо
түрлө йылмым ышташ
волымыжо годым
түрлө йылман калыкым
ыштен. Тул йылмым
пуымыжо годым
чылаштымат пырля
ушнаш ўжын, садлан
Святой Шүлышым
пырля моктена.

Но Иисус Христос толмо дене пайрем шўлыш вашталтын. Ынде шошо-кенежымсе ужарге у Черкын, Христосын Черкыжын, шочмыжым ончыкта. Лач Святой Шўлыш волымылан көра уло тўня мучко христиан шўлыш шарлен да у, христиан эпоха тўналыныт.

Тиде кечын Черке шке шочшыжо-влакым порылык дене темше ылышыжын лондемже деке конда да тынеш пурымышт годым налме Святой Шўлышын туныктымыжым пенгыдемдаш кўшта. Вет Юмын порылыкшо деч посна чон ласкалыкым муаш огеш лий. Тидланже Юмо дене молитва гоч мутланышаш улына. Сандене молитвословым почмеке, ме тыге пелештена: «Пеш Святой Троице, мемнан серлаге!» Нине мутлаште Юмылан ўшанымашын рўдыжö. Ме ончалтышнам Юмо деке виктарена, языкнам касараш да курымашлык ылышым пуаш сöрвалена. Ушан дене ылыше енлан тужо шулдыр дене иктак. Туддеч деч посна ылыше еным пингвин дене тагастараш лиеш: шулдыржо уло, а чонештен огеш керт. Айдемыланат молитвам лудашыже чыла йон ышталтын, а тудо Юмын корныж дене ынеж кай.

Тек тиде кечын Пеш Святой Троице кажне ег деке миен шуэш да тудым Юмын порылыкшо дене тема.

Дионисий СМЕРНОВ.
Приволжский посёлко.

ИЛАШ ВИЙЫМ ПУА

**Ежово села тураште
Мироносицкий иконом
мумылан тений**

14 майыште

370 ий темеш.

**Йошкар-Ола гыч Шернур
вельшыла лектын
кайымаште, 15 менге тораште,
Мироносицкий монастырь волгалт
шога. Тудо Марий кундемыште
гына огыл, а кумда Юл энерын
шола серыштыже верланыше храм-
влак кокла гыч ик эн тоштылан
шотлалтеш. Монастырьым
Мироносицкий иконом мумо вереш
чонымо.**

1647 ий 14 майыште пасум куралше кресаньык Андрей Жолнин мланде волгалтым ужын. Тудо ормыж дене лишкырак миен ончалын: ончылныжо кў иконо киен. Тушто Юмын Эн Святой Аважым да миром кондышо ўдырамаш-влакым сўретлыме улмаш. Андрей иконом нўлталаш тарванен, но тудо койдымыш савырнен. Изиш лиймек, угыч лектын, ындыже воктене кушшо пушенгыште пуйто кечен. Кресаньык иконом кидышкыже налын да мўнгыжў конден. Йўдым иконо адакат шинчам йымыктарыше волгыдым шарен. Андрей мален кертын огыл, йўдвошт кумалын. А иконом мумо вер гыч пылышыжлан чан кырыме йўк шоктен.

Эрдене Андрей тудым ачаж деке нангаен. Мо кузе лиймым шонгыен шўм вургыж куанен колыштын. Мумо юмогам ужаш шонен, Жолнинмыт деке изижат-кугужат, черлыжат-тазажат толаш тўналыныт. О, чудо! Черле-влак, юмогам ончалмеке, вигак тўрланеныт. Тидын нерген Царевококшайскын воеводыжо Матвей Никифорович Спиридонов да священник-влак коллыныт. Икмыняр жап гыч юмогам оласе черкыш нангаеныт. Черлым эмлыше юмона нерген увер Российын кугыжаже Алексей Михайловичлан шоктен. Тудо иконом Москош кондаш кўштен. Тыге иконо гыч спискым налын, воеводу Спиридонов иконом кугыжалан колтен. Уло Моско калык, кугыжа, митрополит иконом куанен вашлийыныт. Тудо кок ий царьын полатыштыже шоген. Ты жапыште пеш шуко калык тудым ужаш миен, ятыр черле ег паремын. Алексей Михайловичын кўштымыж почеш, иконом жемчуг дене сўрастареныт да мумо вереш монастырьым чонач кўштымаш дене мўнгеш Царевококшайскыш колтеныт. Тиде 1649 ийыште лийын. А ты жаплан олан воеводыжо иконом мумо вереш часамлам чоныктен да монастырьлык негызым пыштыктен шуктен улмаш. Тыге 1652 ийыште пу гыч нўлтымў у монастырь чоңалт шуын. 67 ий гыч кў гыч оралтым нўлтеныт. Тудын ужашлаже тачысе кечыланат аралалтыныт.

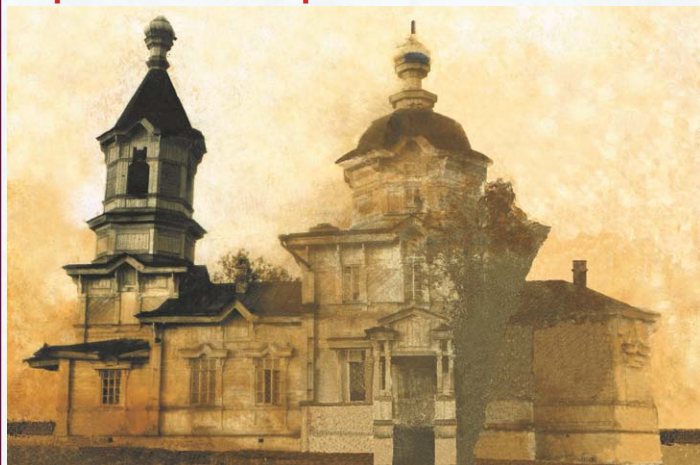
Мироносицкий монастырьын пырдыжлаже нылшўдў ий наре шогымо жапыште момгына ужын-колын огытыл. Мыняр черле тыште орландарыше черже деч утлен, ойго дене авалтше мыняр шўм ласкалыкым налын, ылыш пуламырыште ўшаным йомдарыше мыняр йомшо чын корным муын. Монастырят революцийын кепшылышкыже логалын: 1921-1924 ийлаште тушто монах-влаклан вургем ургымо артель лийын. 1924 ийыште монастырьым петыреныт. Кум ий гыч тушан Ежовысо йоча пўртым почыныт да тулеч моло. Тыге ятыр ий тиде святой вер кид гыч кидыш куснылын. Мироносицкий монастырь XVII курымышто нўлтымў памятниклан шотлалтын гынат, тудым нигў арален огыл, кодшыжымат чыла шалатен, шолышт пытареныт. Тиде жапыште монастырь эн шергаканжым, чудым ыштыше иконыжым, йомдарен. Тудым тачысе кечыланат мумо огыл.

Лач 1993 ийыште Марий епархийым ыштымеке, Мироносицкий монастырьым епархийлан пуэныт. Тыге Йошкар-Олан да Марий Элын владыкыже Иоаннын благословенийже да иерей Сергей Кожевниковын вуйлатымыж дене монастырьым угыч нўлташ тўналыныт. А 1994 ий 1 ноябрьыште Москван да уло Русьын патриархше Алексей II Ярославль воктенысе Толгский монастырь гыч кок монахиням, Варнава ден Ардалионам, Марий мландыш колтен.

Таче игумения Варнаван вуйлатыме ўдырамаш монастырь тўзлана, пеледеш, шўдў дене прихожан-влаклан куаным, ласкалыкым конда. А 14 майыште ий еда кугу службо лиеш. Владыка Иоан дене пырля крестный ход памаш деке эрта. А кажныжын чонжым памаш вўд гаяк яндарлык да куат авалтат, илаш вийым пуат.

Юмылан ўшанымаш

Морко районысо Кўчыкэнгер селаштына пу черке лийын, но службыжо эртен огыл, сандене мыйым пёртыштак тынеш пуртеныт. Кресача семын Веруш Микита (Яковлев) кучен. Кугече кечын кресачам пўя воктене тувырым чиктен кодыш. Тунам кум ияш лийынам, туге гынат тидым пеш сайын шарнем. Шкеже армыйыш каен.

ИЗИ ЧЕРКЫНА

Изиш кугурак лиймеке (але школыш коштын омыл) моткочак черкыш пурен ончымо шуын. Черке воктене кугу шертне кушкын. Ме, икмыняр йоча, тиде пушенгыш күзенна, тушеч черке леведышыш тёрштенна. Конга олмышто рожым почын, винтовой тошкалтыш дене ўлык воленна. Ик изирак пөлемыште шуко юмонам ужна. Нуно кугу лийыныт, иктаж 2,5-3 метр кўкшытан, ик метр лопкытан. Мотор сўрет-влак. Тушеч ончышо святой ен-влакын шинчаштым корымо лийын. Чонлан моткоч йўсын чучын да шортмо шуын. Ме тунам чот лўдынна. Черке көргө нерген шуко ойлаш лиеш. Винтовой тошкалтыш, голландский конга-влак, кокымшо пачашысе кужу балкон, чот мотор омсан алтарь, кугу шондык шарнымашеш кодыныт. А купол йымалне кугу шинчыр лўнгалтын. Тушто ала-кунам люстро кечен.

Тиде черкым школ дене пырляракак чоненыт, иктаж 1903-1905 ийлаште. 1957 ийыште Вончо энерын шола серыштыже тўтан мардеж талышнен. Элкенер, Кўчыкэнгер ял-влаклан ятыр зияным конден. Черкымат коран каен огыл: черке вуйым кўшкө нўлталын, иктаж 30 метр коклашке налын шуэн.

Черкым олмыкташ тўналыныт, но пытарен шуктен огытыл, клубыш савыраш шоненыт улмаш. Черке вуйым Рейхстаг гайым ыштеныт. 1967 ийыште, ыресым трос дене кылден, «Мастар вий» карьер гыч кондымо С-100 бульдозер дене шупшыл шуэныт. Тидлан көра кугу туткар лийын - 1968 ий шыжым черкына йўлен кайыш.

Кызыт йўлышө черке олмышто изиракым ыштыме, кугытшо дене ялысе пёрт гае. Ыресан куполжат уло. Пёрт, пёртөнчыл эре ару, кудывечысе йырагыште мотор пеледыш-влак кушкыт. Изи черкына ял калыкым

куандара, «Рассвет» колхоз калык ял мучаште улшо шўгарыш родо-тукымжым шарналтен пелешташ толеш. Черкылан чылан куанат, уна-влакат таум ойлат. Пондаш Колька Вончўмбал марий чонен. Арулыкым Лариса Сошина шешкына эскера.

КУЗЕ МЫЙ ЮМЫЛАН ЎШАНАШ ТўНАЛЫНАМ?

Тўналтышым ковам ыштен. Акамым да кум изамым ачам-авам дене йыгырерак шогалта, да почешыже чылан Юмын мут-влакым ойленна. Ольош изам мыскарам ыштылаш йўрата ыле, кумалме годым вуйжым лўмынак кўвар воктен чот пера - межат почешыже. Икана кўдырчө деч чот лўдынам. Анук акам (Унженина-Сошина) воштылал ойла: «Куржмет годым онетым ыреслен-ыреслен, «Господи помилуй» манын, поче-поче ойло».

А вара ятыр жаплан Юмын мут-влак мондалтыч: Вончўмбал школ - 8 класс, Октябрьский посёлко - 10 класс, 1-ше №-ан ТУ, Совет Армий, «Йошкар-Оластрой», СМУ-9, СМУ-3, комсорг, Горсоветын депутатше, партий, профсоюз, Йошкар-Оласе строительный техникум, университет, еш илыш, йоча-влак. Кўргыштемже Юмылан ўшанымаш эре лийын. А чот кугу нелылыкыш логалат да веле Тудын нерген пеш вашке шарналтет. Мый денемат тыгак лие.

Лу ий ончыч пелашем Президент школышто пашам ыштымыж годым черланен колтыш. У ий пайрем кас. Мый олмешыже Советский уремыште верланыше школ-интернатыш дежуритлаш кайышым. Уныкам йынгырта: «Кувшин гыч вўдым темен налын ом керт, а кован кыnelаш йыжынже уке». Мый пошкудем Света Козлова деке йынгыртышым, тудо вашкеполыш машинам ўжыктен, тау. Шкеже мылам ойла: «Коля, читай «Отче наш». А мыйже ом пале... Кызыт ынде шуко литературем уло. Эре тунем шогем. Ынде «Отче наш» молитвам веле огыл, шуко молым наизусть палем.

Тений февральыште икымше гана Волжский районысо Пётъял черкыште лийынам. Кўргыжө ковамын пурен коштмо черкыже вет, тыште ковамын сўрвалымыж дене акаем тўрланымым шарналтышым. «Кичиер» санаторийыште каныше-влак, тукым изак-шоляк морко марий-влак, мый машина дене мийышна. Умырыштем икымше гана Серафим Саровскийын памашыштыже чывылалт лектым, чонем чотак куаныш. Иза-шольылан мыйым ўжын нангаймыштан тау. Юмылан тау мыйым шке шочшешыже ужмыжлан.

Николай Васильевич УНЖЕНИН.
Йошкар-Ола.

Юмылан Ёшаныше еҥлан Господь чудым колтенак шога

«Ик шошо кече идалькым пукша», - манеш марий калык. Чын. Мотор шокшо игече шогымо годым диваныште телевизорым ончен шинчет гын, телым парнятым шупшаш логалеш. Вет шошым чылажымат жапыштыже ыштен шуктыман: мландым куралман, тырмалыман, ўдыман да тулеч моло тыгыде озанлык паша лектынак шогат. Но паша шуко гынат, рушарня кечым Юмылан пӧлеклыман. Вет Тудын деч посна мемнан тыршен ыштыме пашана ушнен огеш тол, лектышыже тўвыргӧ огеш лий. Ты шомакым пенгыдемдыше ик мыняр пример-влакым илыш гыч кондымо шуэш.

Иленыт кок ургызо пошкудо, коктынат пашаштым йӧратен ыштеныт. Иктыжын ешыже кугу лийын, кинде сукурым пелашыже, вич шочшыжо да шонго ача-аваже дене пайлен. Весыжын ешыже лийын огыл, шкетын илен, йўдшӧ-кечыже манме гай эре пашам ыштен, калык йодмо почеш урген. Рушарня ден черке пайрем кечынат тыршен, но оксалан шуын огыл. Кугу ешан ургызо кажне кечын черкыш коштын, Юмылан кумалме деч вара паша ушнен толмым пален, а рушарня ден черке пайрем годым пашалан йӧршынат пижын огыл. Тудо шуко жапшым черкыште Юмын литургийыште эртарен гынат, нужналыкым пален огыл, утыр веле поен. Йўдшӧ-кечыже тыршыше пошкудын чоныштыжо кӧранымаш тул ылыжын да, чытен кертын огыл, йодын: «Кузе тый тыге писын пойшыш, вет мый дечем шагал пашам ыштет?» Поро пошкудыжо тудым чаманен, тыге вашештен: «Мый кажне кечын черкыш коштам, тушто шӧртнӧ але ший оксам муам. Мый денем пырля черкыш кошташ тўналат гын, мумо оксам тый денет пайлаш тўналам». Тыге нуно черкыш ынде коктын кошташ тўналыныт. Шкетын илыше

ургызат черкысе службым йӧратен шында, эркин-эркин поро пошкудыжо семынак, Юмылан кумалде, пашажлан пижын огыл. Жап эртымеке, Господь тудынат пашажым благословитлен, сай лектышым пуэн. Пошкудыжын пиалан вашталтмыжым ужмеке, поро ургызо тудлан тыге ойлен: «Тый ынде Юмын мутшым шке шижыч: эн чот Юмын Кугыжанышым да Тудын чынжым кычалза, тунам чыла тиде тыланда пырля пуалтеш (Мф.6,33). Лач тиде шӧртнӧм тый денет пайлынем ыле».

Илышыште тыгай пример шуко вашлиялтеш. Кажныже шке илышыжым лончыла гын, Юмын мутшын рашеммыжым ужеш. Теве телым черкыш калык шуко коштеш, но кузе май тылзе шуэш, туге нуно сад-пакчашкышт куржыт. Рушарнят рушарня огыл, черке пайремат пайрем огыл. Теве тиде историй кодшо кенежым родем денак лийын. Святитель Гурий лўмеш Пӧтьял-Азьял черкын пайремже кечын тудо чодыраш модо погаш каен. «Шочмо-кушмо верысе черкетын кугу пайремышкыже молан каен отыл?» манмемлан тудо тыге вашештыш: «Модыжым вара поген пытарат, огеш код». А вес рушарнянже йынгыртен, шортын-шортын ойла: «Шолеман йўр уло пакчагӧргем мушкын каен. Ынде телым мом кочкаш тўналам?»

А ты примерым мыланем Волжск-Морко крестный ходыш кажне ийын коштшо ик поро ўдырамаш каласкален ыле. Тудлан ӧрын куанет: Юмылан ўшаныше еҥлан Господь чудо почеш чудым колтенак шога.

«Мый крестный ходыш кажне ийын коштам, тудо жаплан пашаште отпускым налап. Пакчаштемат пашам пытарен кодаш тыршем. Вет крестный ход май мучаш гыч июнь кыдал марте шуйна, йырангыште самый паша шолмо жапыште. А мый ом ойгыро, чыла шынден кодем да мо лиеш, лиеш. Кайымем деч ончыч Юмын Авалан тыге ойлем: «Богородице, ынде тыште Шке чыла виктаре, а мый ырес дене кайымашке вашкем». Пел тылзе гыч толам, ончем: мом шынден коденам, чыла лектын, ужаргын вел коеш, шокшо игечыште кошкенам огытыл, а шўкшудо йӧршеш уке. Мӧржӧ ошын койын пеледалтеш, туштак чеверген кечышыжат коеш. Пошкудо вате мыйым ужын манеш: «Мый кажне кечын пакчаштем тошкештам, ны шўкшудым кўрын пытарен ом керт, ны мӧрем тыйын гай огеш пелед. А тыйым пакчаштет ужмашат уке, йўдым ыштен коштат мо але иктаж юзо мутым палет?» А мом мый тудлан ойлем, тудо Юмылан огеш ўшане, черкыш коштмо жапым яра эртарымылан шотла, газетыште возымо юзо мут-влакым пакчаштыже ойлышт коштеш, но, коеш, арам», - пычаргыжеш поро марий ўдырамаш.

Теве тыгеат лиеда.

Алевтина ТАНЫГИНА.

Юмын Аван куатше

Улан палена, **Российыште** Октябрь революций деч вара черке ден монастырьлам, Совет властьян ваштареш шогат манын, шалатен пытареныт, Юмылан ўшаныше, тудлан служитлыше-влакым казаматлаш петыркаленыт, пуштеденыт. Совет Ушемым ыштымекат, тиде корнымак тошкеныт. Пеш шагалже аралалт кодын кертыныт.

Кугу Отечественный сар жапыште Эстонийысе Пюхтицкий монастырьлан пеш шуко нелылыкым илен лекташыже логалын. 1941 ий августышто фашист-влак уло Эстонийым кид йымакышт налыныт. Фронт кум ий Нарва энер вес велне лийын. Тушто йўдшө-кечыже шучко кредалмаш каен. Фронт деч монастырь лач 30 менге тораште улмаш. Тушто немыч-влак шке штабыштым веранденыт. Совет войска-влакын лишеммыштым шижын, немыч-влак монастырьым пудештараш ямдыленыт. Монахиня-влаклан тудым коден каяш темленыт. Шукынжо Таллин деч тораште огыл верланыше Альбу изи олашке каеныт, но корнышто куд монахиня лўйкалымашке логалын колен. Шонгырак монахиня-влак (нуно Иоанн Кронштадскийын тунемшыже-влак) монастырьым кудалтен каяш тореш лийыныт. Немыч-влакын кайымеке, нуно ик храм воктенысе подвалыш шылыныт, малыдеиленыт, эре кумалыныт. Йўдвошт снаряд-влак пудештыныт, бомбо-влак мўгыреныт. Кажне гана эрвелеш уремыш лекмеке, монахиня-влак кермыч орам ужаш шоненыт, но пиалешышт монастырьысе чыла оралте тўкныдымў шоген. Тыге лиймылан монахиня-влак чот ўрыныт, а шкешт кумалмыштым ик татланат чарнен огытыл.

Бомбитлыше-влак лач чаным сакыме верым гына шалатен кертыныт. Тыге Пюхтицкий монастырь Кугу Отечественный сар годым аралалт кодын.

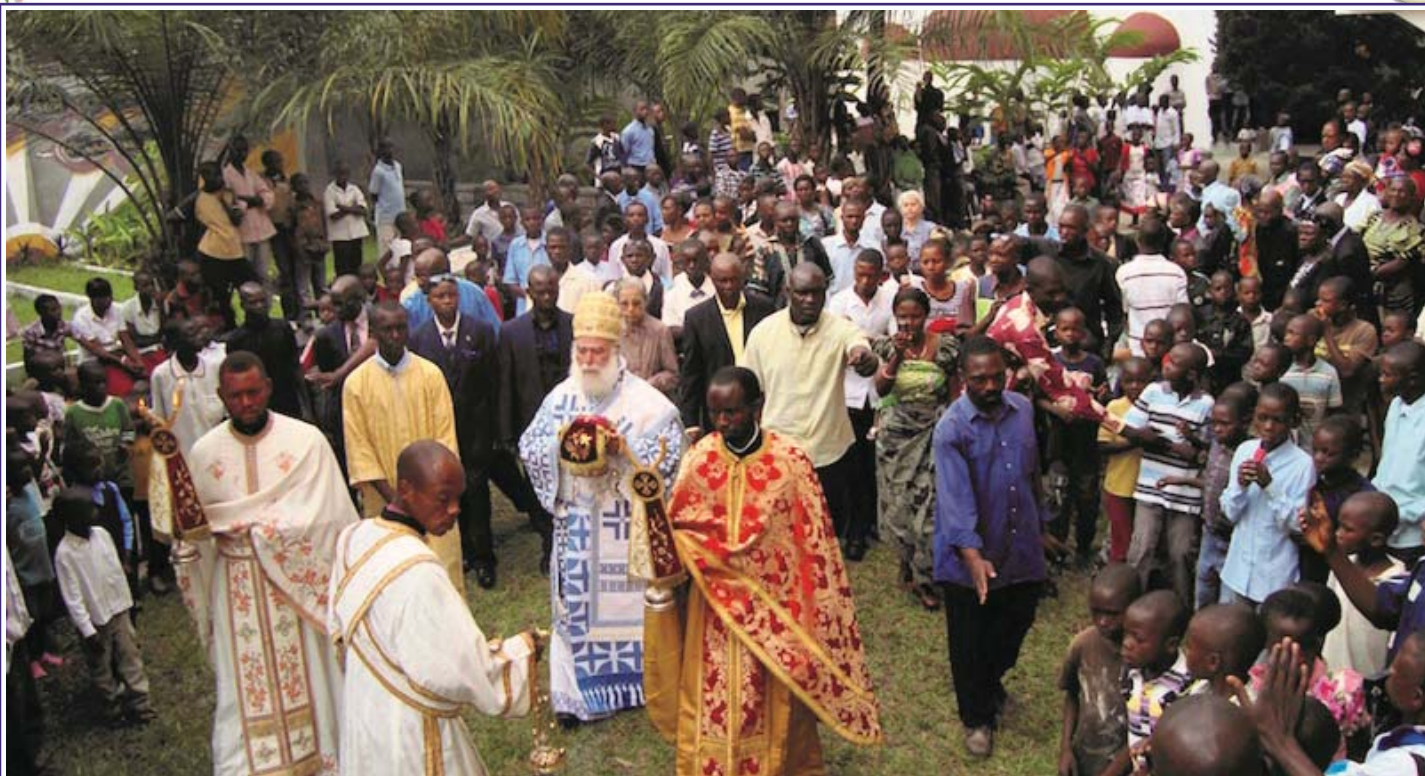
Сар деч вара игуменья Ангелина паша дене Ленинградыш миен улмаш. Ик кочмыверыште туддеке кугу чинан военный лётчик шинчын да ласкан мутланаш тўналын: «Те Пюхтицкий монастырь гыч улыда? Мый сар годым ож флотым вуйлатenam. Мыланна монастырьдам пытараш приказым пуэныт ыле. Вет тушто фашист-влакын штабышт лийын. Ик арня кажне йўдым ўмбакакыже бомбым кышкенна. Эн сай лётчик-влакым колтылынам, кушто верланымыжым метр марте рашемденна. Заданий гыч толыт, «Заданийым шуктымў» маныт, а монастырь тугак верыштыже шога. Могай вий тендам арален?»

А 1946 ийыште монастырьыш ик военный ен пурен. Тудо Пюхтицкий Юмын Аван юмонаже тураш шогалын да кужу жап шымлэн ончен, вара ончыланже сукалтен шинчын. Туддене мутланыма гыч рашемын: пўрўен сар годым лётчик лийын. Лач тудлан монастырьым пудештараш заданий пуалтын улмаш. Лётчик картыште ончыктымў вер деке икмыняр гана чонештен миен, но монастырьым шекланен огыл. А кава яндар лийын. Ик ганаже мўнгеш савырнен толмыж годым пыл ўмбалне шогышо канде тувыран ўдырамашым ужын. Удырамаш кидшым монастырь ўмбаке пыштыме гай ыштен да каласен: «Мыйын Пўртем ит шалатыл!»

Монастырьыш эше ик военный толын. Тудо монахиня-влак деч йодын: «Мылам монастырьдам ончыктен коштыктыза, вет тудлан кўра мый Юмылан ўшанаш тўналынам». Тиде лётчикат монастырьым пудештараш ятыр гана миен. Кажне гана мо-гынат лиеден: то монастырьым огыт му (а тудыжо курык вуйышто шоген), то палемдыме координатыш бомбым кышкаш тўналыт, тўтыра налеш, а кышкен пытарат – монастырь тугак шога. Южгунам бомбыжат пудештде кодеш.

Умылтараш лийдыме вий бомбылам монастырь деч умбаке кышкен. Сар деч вара сапёр-влак пудештдыме пеш ятыр бомбо ден снарядым монастырь деч ўрдыжтў муыныт. А тудым пытараш изи тулат сита улмаш, вет оралте кокла гыч шукужо пырня дене опыто лийыныт. Лектеш: Пюхтинский Юмын Ава шке лўмешыже чонгымў монастырьым куатле вий дене арален да арален коден кертын.

А.ЭМАНОВА ямдылен.

ЮМО КАЛАСЕН: «МЫЙЫН ЧЕРКЕМ – ПРАВОСЛАВНЫЙ»

Тиде öрыктарыше историй Касвел Африкыште, Бениныште, лийын. Тушто православный христиан-шамыч нерген паленат огытыл. Шукынжо язычник, икмынярже ислам вераште, а южыжо католик але протестант лийыныт.

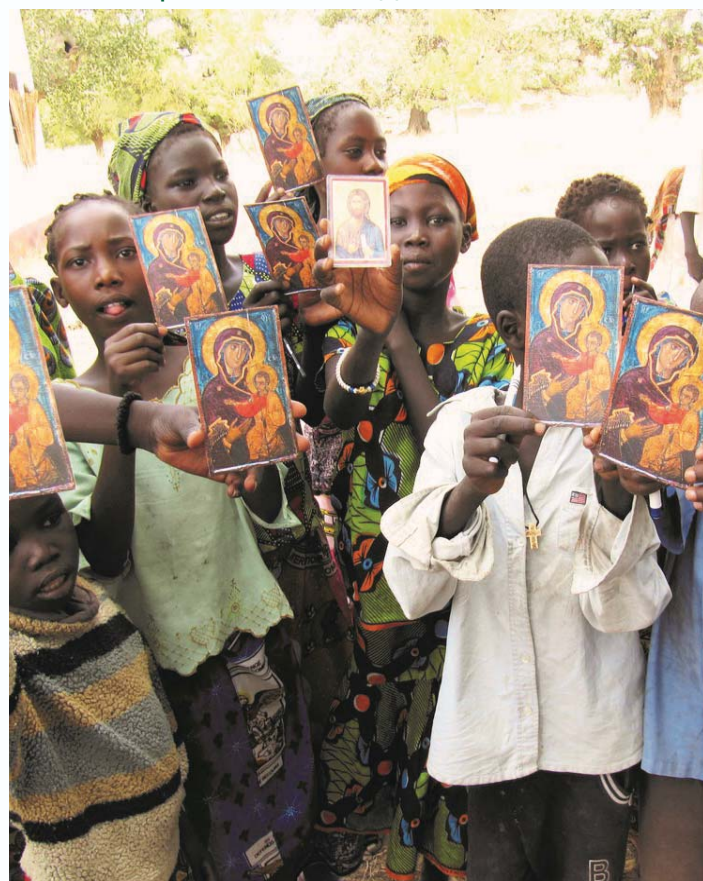
Опнат Беханзин лüман пöръен 1969 ийыште кугу ойгыш логалын: вич ияш Эрик эргыжым паралич перен. Черле шочшыжым эмлымверыш намиен, но врач-влак каласеныт: «Эргычым паремдаш ок лий». Эргыж верч кумалаш Беханзин тунам протестант-шамычын погынышкышт кошташ туналын. Мыняр коштын, мыняр кумалын, но эргыже паремын огыл. Опнат тунам лишыл енге-влакым шке суртышкыжо поген, да нуно пырля чот кумалаш туналыныт: Эрикым паремдыже манын, Иисус Христосым сөрваленыт.

Тыге кумалмышт деч вара чудо лийын: рвезе паремын. Тиде да тылеч вара лийше икмыняр öрыктарыше пареммаш изи общиным пенгыдемден. Нунын деке вес ег-влакат толаш туналыныт, коклашкышт католикат, протестантат ушненыт. 1975 ийыште общине шкенжым посна черке семын оформитлаш шонен, кузе лүмдышашым веле пален огытыл. Юмын эрыкшым палаш шонен, чыланат пенгыде пүтым кученыт, чот кумалыныт. Эрик Беханзин, ынде латик ияш йоча, Юмо деч вашмутым налын. Юмо каласен: «Мыйын Черкемым ПРАВОСЛАВНЫЙ Черке маныт».

Бенинец-влак, тыгак Эрикат, нигунам тыгай Черке нерген колын огытыл, тыгай мутшым пален огытыл гынат, садак общинымштым «Бенинын православный черкыже» манын лүмденыт. Латкок ий эртымеке гына нуно православный христиан-влак дене палыме

лийыныт. Православный Черкын могай улмыжо, тудын негызше апостол-влак годсек аралалт кодмым пален налмекышт, чылан, 2500 утла ег, Православный Черкыш кусненыт.

Теве тыге Господь чыным кычалше еглан святой корным ончыкта, айдемым Шкенжын святой Черкышкыже конда.

Ик йүк витлым сентен

Удырамаш монастырьыште игуменьям сайленит. Шонго игуменья колен, а весыжым монахине-влак шолып йүклымаш дене ойырынешт улмаш. Кум ен верч йүклымеке, трапезныйыш шотлаш кайыше-влак деке шонго архимандрит лектын да ик монахинялан йыштак каласен: «Көн верч ик ен гына йүклен, тудо ен ончыкыжым игуменья лиеш. Но тидым кызытеш нигöлан ит ойло».

Йүклымö кагазым шотлаш тўналыныт: кок ен верч иктөр – 50 йүк дене – лийын, а кумшо верч, чынак, ик ен веле йүклен. Мом ышташ öрын, молитвам лудын, кум лўмым уэш посна возен, монах упшыш, клобукыш, пыштеныт. Изи ўдырым ўжын конден, ик кагазым лукташ йодыныт. Йочан шупшын лукмо кагазыште ик йүкым гына сулышо монахиня лўмжö лийын. Теве тыге Юмо кө күлешым ойырен налын. Ен-влак айдемын тўжвал тўсшым, койыш-шоктышыжым ужыт, а көргö чонжым огыт пале. А Юмо кызытсым веле огыл, ончыкыжым мо лийшашымат пала.

Неле годым тыйын верч шогышо уке гын, ен-влак коклаште аралтышым ит кычал. Польшым Юмо деч йод, ик Тудо ўшанле да чын ыштыше. Чын улат гын, Юмо тыйын вельштет лиеш. Польш иканаште ок тол гынат, ўшаным ит йомдаре. Ен-влак кокла гыч тыланет нигöат ок полшо гынат, кунам-гынат тый садак сенышыш лектат.

Юмо полшымо дене ик йүк дене сеныше Павлина ава Кугу Отечественный сар годым кумшүдö утла йочан илышыжым арален коден. Нуным гитлеровец-влак ача-авашт деч поген налыныт да Германийыш нангаяш ик эшелоным ямдыленыт улмаш. Но Совет войскан наступленийжылан көрашонымыштым шуктен кертын огытыл: йоча-влакан составым теле йүштö годым Украинысе ик тора полустанкеш кудалтен коденит. Сар кайыме кундемлаште кодшо

ен-влак полшен кертын огытыл, шкештат пеле шужен, чодыралаште иленыт. Кумло километр торасе вагонлаште йоча-влак шужен, кылмен колат манын, игуменья Павлиналан толын каласеныт. Павлина ава да икмыняр монахине нангаен кертмышт наре киндым налыныт да корныш тарваненыт.

Эшелон деке толын шумекышт, шўмым күрыштшö сўретым ужыныт. Йоча-влак кычкыреныт, шортыныт, аваштым ўжыныт. Кугуракышт вагон гыч лекташ шотым муыныт, а мөнгеш күзен кертын огытыл, кылмен тўнын, лумышто колышо шинченит. Павлина ава ден монахине-влакым ужын, йоча-влак: «Авай! Авай!» манын кычкыраш тўналыныт. Вургемыштым руалтен кучаш, öндаш тыршеныт. Кугыен-влак, кондымо киндыштым каткален пуэн, йоча-влакым монастырьыш каяш кумыланденит. Ошкыл кертдымыштым шке нумал каеныт. Йоча-влакым утарен кодаш вашкаш күлын, корнышто эше могай нелылык вашлиялт кертеш, тидым Юмо веле пален.

Юмылан тау, нуно монастырьыш толын шуыныт. Тыште йоча-влакым пукшеныт, мушкын, яндар вургемым чиктеныт, илашышт верым йөнештареныт. Юмым чот сөрвален, ашнен лукташ уло вийыштым пуэныт. Сар пытымеке, йоча-влакым кугыжаныш вес кундемласе уютлаш, йочапöртыш колтылаш тўналыныт. Ойырлымышт годым адакат чот шортыныт, шукышт тышеч ынешт кай улмаш. Кө нуным колымаш деч утарен, нуно паленыт да шарненыт. Икмыняр жап гыч тышке тауштымашан серыш-влак толаш тўналыныт. Кушкын шушо, пенгыдемше йоча-влак тунем лектыныт, инженер, техник, врач лийыныт. Тыгай серышлам налмеке, Павлина ава чот куанен да шкежат Юмылан таум ыштен. «Тыгай поро пашам ышташ мыланна Юмо полшен», – манын ойлен.

Архимандрит Тихон (АГРИКОВ).

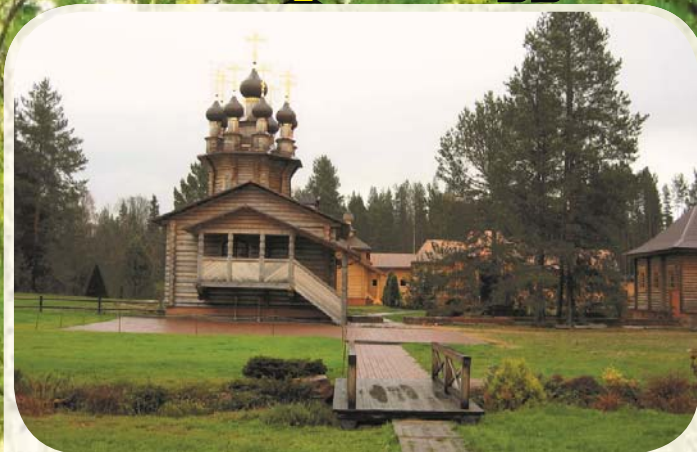

Игрумен Виссаруонын (Остапенко) возымжым Зоя Ольшевская дене пырля лудына

КУЧО ЙЫЛМЕТ УМША КӨРГЫШТЕТ

Юмын кулжо-влак дене пырля улмо годым
Тыршаш күлеш шыма лияш.
Умшаште йылмым кучен кертме дене
Лиеш арам кутыркалыме деч утлаш.
Лишыл ен дене пырля улмо годым
Вес еным тергаш ит шогал, ит шудал.
Көргө чоныш ит пурто осалым,
Умшатым арале, ит поч тыглай.
Еным игылт-воштылмо деч шкендым
Аяр деч аралатме гай шекланал.
Ит йомдаре арам ик минутым,
Святой молитвам лудаш тўнал.
Пўрышым моктен керташ маным,
Юмо мыланна йылмым пуэн.
Тудын дек чон вургыж мяш шонен,
Илаш күлеш уто шомак ойлыде.
Йонылыш дене темше тиде тўняште
Палет, шольым, кугу нелылык лийын кертеш.
Кучо йылмет умшаште, ит лук тўжваке,
Шўлыканы ит лий, ит кошт кугешнен.
Кушко лийын, тушко ит ончо,
Шинчат денат сулыкым ит ыште.
Шортын, шинчавўд кошкымешке,
Йўдшө-кечыже Юмым сөрвале.
Шомакет дене Юмым ит сырыкте,
Храмыште ен дене шагал кутыркале.
Кумалын иле пытартыш кече марте,
Уло шўм-чонет дене Юмым йорате.
Тыланет удам ыштышым чаманен,
Тудым чот судитлыше ит лий.
Кычал утарымашым – елейым,
Шке совесть кўштымет почеш иле.
Лач ик Господь веле мемнан Судья,
Шонен-вискален чыланам судитла.
Шучко орландарыме деч утараш
Чонем Тудым шортын сөрвала.
Христос дене пырля тый лийнет гын,
Волгыдо яндар рай илемыште,
Уда манеш-манешым мучко шарен,
Оккўлым ойлен ит кошт кызыт тыште.
Шыплият гын, утларак келша,
Шўмет ден ушет Юмо дек савырнат.
Шыман илыме корным палыше ен
Тыге куштылгын кертеш утаралт.

ОНДАЛЕН КЕРТШЕ ЖАП

О, көм от йод, чылан палат
Могай осал кызытсе жап!
Шагал ўшанымаш – неле пагыт,
Йомын коштшо руш калык ден.
Шочмо вер гыч ордыжыш лектын каен,
Изи йоча семын йомыныт,
Тушманын шояжлан ўшанен,
Логалыныт осалын кепшылыш.
Нуно тушто сокыр пырысиге гае
Черке корно деч коран коштыт,
Келшаш тўчат чон локтылшылан
Волен кайымеш языкан пуракыш.
Тыште уна улмынам монденит,
Младымбаке жаплан веле толынна,
Чыланыштым вуча мучашдыме орлык,
Кө сулыканы алгаштарымаш почеш ила.
Мут колыштдымо эрге-ўдыр-влакым
Сулыкышт верч окынаш Христос ўжеш.
Юмын кўштымыжым шуктышо еным
Орлык деч Назорей утарен кертеш.
Православный черке деке корно
Йомшо еным ўшандарен ўжеш.
Чоным локтылшо шонымаш деч утлен,
Святой лондем гоч пураш күлеш.
Да нимо деч шерге жапулмо годым эше
Сулыкна верч окынымым Христос вуча,
Почкалтен шуза языкан нелытым,
Православный лондем гоч йолда вонча.
Вашкыза, Российын уло калыкше,
Сулыкда верч окынымашым конден,
Пылпомышышко чын корным муын,
Чаракым шындыза шояк мессийлан.
Ида йомдаре Юмылан ўшаным,
Шке йонылышдам пален, умылен,
Чонда чия шыма поро вургемым,
Йораталын шогалаш Судья ончылан.

- Туныктен каласыме шомак -

Кресаньык рвезе ўдырым налаш шонен пыштен. Келшышым муаш манын, пошкудо ялыш йолташыже-влак деке пайремыш каен.

Йыр мурен-куштымашке тугай мотор-влак лектыныт, иктыже весыж деч сылне. Йүксө гай ийын каят, кидыштым шулдыр гай рүзалтат. Качымарий-влакын шинчашт шаланен, йолташыштлан кудыжым ойырен налаш темлышашым огыт пале.

Ик ўдыр гына өрдыжтө вуйым сакен шоген.

- Теве мыйын ончыкылык пелашем, - каласен кресаньык рвезе да ўнышын шогышо ўдыр велыш ончыктен.

Шинчаш перныдыме ўдырым ойырен налмыжлан рвезе-влак өрыныт, а ончыкылык каче каласен:

- Мый вет кресаньык улам, сандене шурно шумым сайын палем. Уржа але шыдан парча вуйым күш нөлтен шога гын, тушто шурно укем тора гычак ужат. Шурно пырче дене темше парча веле вуйжым кумык сака. Южгунам тудым ужынат от шукто. Ўдыр-влакын ушым погымыштымат тыгак палаш лиеш.

Тазалыкым аралена

ПОЧКАЛТЫШ ШҮКШУДО ОГЫЛ

Суртда пелен кушшо почкалтышым шүкшудылан шотлен, күрлын шуаш ида вашке. Тудо пеш шергакан эмшудо. Мутлан, почкалтышыште аскорбин кислота лимонысо але шем шоптырысо дечат шуко. Поснак майыште шочшо почкалтыш түрлө күлешан вещества ден микроэлементлан поян. Почкалтышым медициныште, косметологийыште, кулинарийыште кумдан кучылтыт.

Почкалтыш чай кылмымым коранда, вүр йогымым чара, вүрыштө гемоглобиным күзыкта, сакырым шагалемда, пагар черым эмла.

Рецепт: 1 стакан вүдыш индеш ужар лышташым пыштен, 10 минут петырен шолтыман. Лышташым луктын кудалтыман (нуно кочо тамым пуртат). Коштымо лышташым 1 стаканлан 1-2 изи совлам налман. Тудым шолтыман огыл, шолшо вүдыш пыштен, 15 минут петырен шинчыктыман. Вара шүрыман. **1 стакан почкалтыш вүдым кум ужашлан пайлен, кечеш кум гана йүман.**

Пунчал налме сокшым йүаш гын, капкыл гыч шлак

лектеш, вергыште погынышо кү тыгыдемеш.

Рецепт: Почкалтыш сокым кешыр, турнявөчыж, пөчыж сок але куэ вүд дене икнаре варыман. Вара, 1 кугу совла вартышым пел стакан шолтымо вүдыш пыштыман. Тыге кечеш кум гана йүман.

- Почкалтыш сокым корштышо вереш йыгымеке, корштыш лыплана. Вуй коваштеш йыгаш гын, лыге пыта. Ўп вашке кушкеш, пенгыде лиеш.

Почкалтышын вүрым нугыдемден кертмыжлан көра эмлалташ тўналме деч ончыч, врач дене канашыман.

ПОЧКАЛТЫШ САЛАТ

Кўлыт: 1 стакан падыштыме самырык почкалтыш, пел стакан падыштыме ужар шоган, кўктымө 1 муно, пел стакан кўчымө торык (кефир). Муным падыштыман, вара чыла пырля варыман. Салат ямде.

ФАСОЛЬ ШҮР

Кўлыт: 1 стакан фасоль, 300 гр самырык почкалтыш, 1 вуй шоган, нөшмүй, 100 грамм ўмбал, ужар укроп, шинчал.

Фасольым ончыч лөчыктарыман, вара 2 литр вүдыш пыштен, шолаш шындыман. Шоганым падыштен, нөшмүй дене пырля салмаш жаритлыман, фасолян кастрюльыш ешарыман. Фасоль күмеке, почкалтышым падыштен пыштыман, шолаш пуртыман да тулым йөртиман. Шүрыш ўмбалым да ужар укропым пыштен кочман.

МАЙ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	ВС
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Пүтө кече

Пенгыде пүтө кече

Пайрем кече

2 – Москвасе поро пиалан Матрона аванан кечыже.

3 – Святитель Николай Сербскийын кечыже.

6 – Чот орланыше святой Георгий Победоносцын кечыже.

9 – Сарыште колышо салтак-влакым уштымаш. Кугу Сенымашын акше – миллион дене кўрылтшō айдеме илыш. Тудо шучко жапыште ыштыме подвиг – тыгак духовный куатын палдырнымыже. Порылык деке кумылна ок кий гын, подвигат уке. Южгунам порылык деч посна ыштымат подвига коеш, но калыкыште тудым «ухарство», «орадыланымаш» маныт да пешыже огыт мокто. Тыгай пашам нигунамат огеш аклалт, вет тудын

нравственный тўналтышыже уке. Лишыл-влак верч шке илышылат пуаш ямде лийме дене пенгыдемше, кугезе мландынам лўдде аралыше-влакын подвигышт – мемнан калыкын ойыртегалтше палыже.

13 – Ставропольын святительже Игнатийын кечыже.

14 – Юмын Аван Мироносицкий иконыжын кечыже.

15 – Благоверный князь Борис ден Глебын кечышт.

16 – Преподобный Феодосий Печерскийын кечыже.

18 – Юмын Аван «Йўын пытарыдыме Чаше» («Неупиваемая Чаша») иконыжын кечыже. Кугун орланыше Иринан кечыже.

21 – Апостол да евангелист Иоанн Богословын кечыже.

22 – Святитель Николай Чудотворецын кечыже. Волжск оласе соборын да Звенигово оласе, Куженер, Мариец, Сурук посёлкыласе, Актауж, Косолапово, Кожласола, Микряково селаласе храм-влакын пайремышт.

Ме таче святитель Николай

Чудотворецым шарнен чапландарена. Тудын илышыже гоч Юмын куатше моткоч виан палдырнен. Луга гоч колтымо кечыйол тулым ылыжтен кертеш, тыгак Юмын куатше святитель Николай гоч палдырна, да миллион енын шўмыштыжō ўшанымаш тулым ылыжта. Кузе тыге лийын кертеш? Туге. Ен-влак шукрыак да шукрыак тудым сўрвалат, да полишыжымат утларак налыт. Тидын дене ўшанымашышт, ты курымн неле пагытыштыже Христос почеш каяш пенгыдылыкышт ешаралтеш.

24 – Апостол-влак дене иктōр улшо Мефодий ден Кириллын, славян калыкын туниктышыштын, кечышт. Москван да уло Российской Святейший Патриархше Кириллын святойжын кечыже.

25 – Господын Пылпомышко чапландаралт нōлталтмыже.

28 – Угличысе да Москвасе благоверный царевич Димитрийын кечыже.

31 – Тўнямбал шым Погынышто лийше святой ача-влакым шарныме кече.

Прот. Николай ЧУЗАЕВ.

ВОЛЖСК – МОРКО

Крестный ходын кайыме корныжо

28 май, рушарня, Волжск – Эмеково
 29 май, шочмо, Эмеково – Исменца
 30 май, кушкыжмо, Исменца – Звенигово
 31 май, вўргече, Звенигово – Красный Яр
 1 июнь, изарня, Красный Яр – Кужмарий
 2 июнь, кугарня, Кужмарий – Красногорский
 3 июнь, шуматкече, Красногорский – Шоленер
 4 июнь, рушарня, Шоленер – Мочалище
 5 июнь, шочмо, Мочалище – Керебеляк
 6 июнь, кушкыжмо, Керебеляк (Литургий) – Октябрьский
 7 июнь, вўргече, Октябрьский (Литургий) – Кўчыкэнер

8 июнь, изарня, Кўчыкэнер – Ильинский
 9 июнь, кугарня, Ильинский – Мушерань
 10 июнь, шуматкече, Мушерань (Литургий) – Арын
 11 июнь, рушарня, Арын (Литургий) – Азьял
 12 июнь, шочмо, Кугу Шале (Литургий) – Морко
 13 июнь, кушкыжмо, Морко (Литургий) – Фадейкино
 14 июнь, вўргече, Фадейкино – Шенше села
 15 июнь, изарня, Шенше села (Литургий)

КРЕСТНЫЙ ХОД МУЧАШЛАЛТЕШ.

МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ "ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК"

Учредитель: "Руш Православный Черкын Йошкар-Оласе да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)" религиозный организаций.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12. Журнал лекме жап - 2.05.2017 ий. 0+ - знак информационной продукции согласно Федеральному закону от 29.12.2010 г. №436-ФЗ

Журналым редакцийште погымо да верстатлыме, "Типография №1" "Куба Принт" ГК ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме.

Адресше: 424000, Йошкар-Ола, Эшкинин урем, 106, 106 пōлем.

Редакцийын да издательын адресше: 424002, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224 пōлем.

тел.: (8 8362) 45-39-54. E-mail: marlagazet@mail.ru

Интернетыште сайт: eparhia.ter12.ru

Редакционный советым вуйлатыше: протоиерей Николай Чузаев.

Редакционный совет: иерей Игорь Сапаев, Д.Смирнов, А.Чемекова, А.Эманова.

Компьютер дене келыштарыше: Д.Смирнов.

Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонымашышт тўрлō лийын кертыт. Серыш-влак мōнгеш огыт колталт.

РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ЖУРНАЛЫМ ШАЛА КЫШКЫЛТАШ ОGYЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!

СЕНЫМАШЫМ ЛИШЕМДЕН

Марий рвезе каен сарыш
Шочмо элым аралаш.

Ир тушманым кошартен,
Угыч мӱнгӱ пӱртылаш.

Шуко гана кодын тудо

Колымаш дечын утлен.

Йол йымалне йӱлен шудо,

Шем пыл кечым петырен.

Тыште-тушто пудешталтын,

Тул йӱр кӱшычын йоген.

Сарын могай шучко лиймым

Тушто лийше вел пален.

Мланде мушкылтын вӱр дене,

Шортын-урмыжын, чытен,

Марий рвезым аза семын

Онышко ӱндал пыштен.

Марий калык, тыйын эргыч

Сенымашым лишемден.

Кызытат садлан касвел гыч

Йӱр пыл толеш кӱдыртен.

Шарныкта мыланна сарым,

Тале марий рвезымат.

Шӱмыштына коден палым,

Нигунам ок керт мондалт!

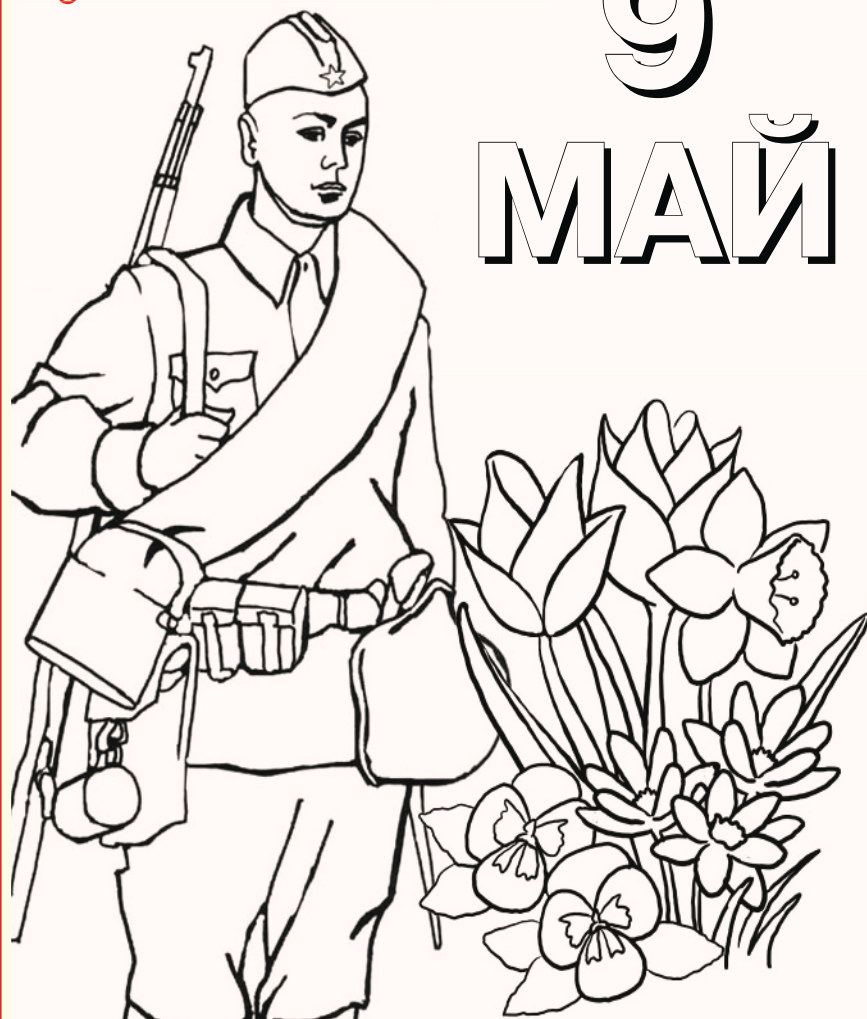
Римма СМОЛЕНЦЕВА.

Советский, Орша.

Куанен чылымна

9

МАЙ

10 ОЙЫРТЕМЫМ КЫЧАЛ МУ ДА ВЕСЕЛАН ЧИЯЛТЕ

